

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

Ημερομηνία: Πέμπτη 5 Ιανουαρίου 2017

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εκδοτικό δικαίωμα.
- β. Διχοτόμηση χαρτονομίσματος.
- γ. Εθνικόν Κομιτάτον.

(Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α. Η αστική τάξη υπήρξε το έρεισμα της οικονομικής θεωρίας του Ελ. Βενιζέλου.
- β. Η Τράπεζα της Ελλάδας λειτούργησε τον Μάιο του 1927.
- γ. Οι εργασίες της Εθνοσυνέλευσης του 1843 – 1844 ανέδειξαν την αδυναμία των ξενικών κομμάτων να συνεννοηθούν.
- δ. Στο σύνταγμα του 1844 η νομοθετική εξουσία ασκείται από το βασιλιά και τη βουλή.
- ε. Ο Δ. Βούλγαρης ακολούθησε ανάλογες τακτικές με τον Ι. Κωλέττη.

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Β1

Ποιες δυσκολίες αντιμετώπισε η εμπορική ναυτιλία με την είσοδό της στην εποχή του ατμού και ποια ήταν η εξέλιξη της μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα;

(Μονάδες 12)

ΘΕΜΑ Β2

Ποιες συνθήκες συνέβαλαν στη διαμόρφωση των πολιτικών και κοινωνικών αντιλήψεων της «νέας γενιάς» μετά την παρακμή των ξενικών κομμάτων έως τα τέλη της δεκαετίας του 1850;

(Μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Β

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές γνώσεις και τα στοιχεία των παραθεμάτων που ακολουθούν, να παρουσιάσετε τα αποτελέσματα που προέκυψαν στο οικονομικό πεδίο για την Ελλάδα από:

- α) την οικονομική κρίση του 1893, (Μονάδες 12)
 - β) την παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929 – 1932 (Μονάδες 13)
- (Μονάδες 25)**

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Η διεθνής οικονομική επιτροπή, η οποία συστάθηκε με υπόδειξη των Μεγάλων Δυνάμεων, αποτελείτο από εκπροσώπους των ξένων τραπεζών και έδρευε στο ελληνικό έδαφος, ενώ ο ρόλος της δεν σταματούσε στον έλεγχο και τη διαχείριση των εσόδων του κράτους, αλλά προχώρούσε και στη βαρύνουσα γνωμάτευση για την έκδοση χρήματος, για τη σύναψη δανείων και γενικά για όλα σχεδόν τα δημοσιονομικά θέματα. Οι υπερεξουσίες αυτές της διεθνούς οικονομικής επιτροπής ουσιαστικά αναιρούσαν για μεγάλο χρονικό διάστημα τις εξουσίες της ελληνικής κυβέρνησης και του Κοινοβουλίου, καθώς οι αποφάσεις του κράτους για σχεδιασμούς οικονομικής ανάπτυξης ελέγχονταν από εξωελλαδικά κέντρα, ερήμην του ελληνικού λαού.

(Σ. Τζόκα, «Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα», σσ. 188-89)

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ο ΔΟΕ στις αρχές της λειτουργίας του επέβαλε αυστηρό νομισματικό και δημοσιονομικό πρόγραμμα, με δύο κυρίως μέσα. Μέσω του ταμείου υπεγγύων προσόδων¹, ο ΔΟΕ εισέπραττε αντί του Δημοσίου φορολογικά έσοδα που εξοφλούσαν τα ξένα δάνεια, ενώ η χώρα υποχρεωνόταν να αποσύρει ετησίως δυο εκατομμύρια δραχμές από την κυκλοφορία. Η πραγματική οικονομία βρέθηκε αρχικά σε κατάσταση ύφεσης. Από το 1901 μεγάλο μέρος του πληθυσμού μετανάστευσε, κυρίως στις ΗΠΑ. Οι ταπεινωμένοι Έλληνες οδηγούνται σε ακραία συντηρητικά και εθνικιστικά ξεσπάσματα, όπως τα Ευαγγελικά² και τα Ορεστειακά³. Από την άλλη

¹ Υπέγγυες πρόσοδοι: έσοδα που χρησιμοποιούνταν ως εγγύηση.

² Ευαγγελικά: τα αιματηρά επεισόδια που έλαβαν χώρα στην Αθήνα, στις 8 Νοεμβρίου 1901 με αφορμή τη δημοσίευση από την εφημερίδα «Ακρόπολις» των Ευαγγελίων μεταφρασμένων (στην πραγματικότητα μεταγλωττισμένων ή, αλλιώς, παραφρασμένων, κατά την τρέχουσα τότε άποψη) στη δημοτική γλώσσα από τον Αλ. Πάλλη στις 9 Σεπτεμβρίου 1901.

³ Ορεστειακά: τα αιματηρά επεισόδια που ξέσπασαν στην Αθήνα από τις 6 μέχρι τις 9 Νοεμβρίου 1903, από υποκινούμενους φοιτητές μετά την πρεμιέρα (1 ή 3/11/1903) της τριλογίας Ορέστειας από το Βασιλικό Θέατρο. Αφορμή στάθηκε η πεζή μετάφραση σε συντηρητική δημοτική του Γεώργιου Σωτηριάδη.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Ιλ3Α(ε)

πλευρά, η δυνατότητα πελατειακών κρατικών παρεμβάσεων μηδενίστηκε, ενώ, με την ετήσια απόσυρση πληθωρικού χρήματος⁴, η δραχμή άρχισε να ανακάμπτει.

(Άρθρο των Γιώργου Παγουλάτου και Μιχάλη Ψαλιδόπουλου, όπως δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ την Κυριακή 18 Απριλίου 2010)

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Έτσι, τον Απρίλιο του 1932, η Ελλάδα αποφάσισε μονομερώς να εγκαταλείψει τον κανόνα του χρυσού⁵ και να αναστείλει τις καταβολές των χρεολυσίων⁶ και μέρους των τόκων του χρέους. Εκτός από την Ελλάδα κήρυξαν χρεοστάσιο άλλες 20 χώρες. Η απόφαση για χρεοστάσιο⁷ συνοδεύτηκε από σκληρά μέτρα, που περιελάμβαναν: συναλλαγματικούς περιορισμούς, απαγόρευση εξαγωγής κεφαλαίων, μεγάλους δασμούς στις εισαγωγές προϊόντων, περιστολή δαπανών, μειώσεις μισθών, απολύσεις και ανεργία. Σε συνδυασμό με την υποτίμηση της δραχμής, τα μέτρα αυτά ενθάρρυναν την ντόπια παραγωγή και καλλιέργησαν έναν προστατευτισμό της βιομηχανίας και της γεωργίας.

(Νικόλαος Παπαδάκης, Γενικός Διευθυντής του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος»)

ΚΕΙΜΕΝΟ Δ

Ένα θετικό στοιχείο που προέκυψε από την κρίση του 1932 ήταν το γεγονός της βελτίωσης του εμπορικού ισοζυγίου. Οι τιμές στα ξένα προϊόντα τετραπλασιάστηκαν και έτσι η αγορά απομακρύνθηκε από αυτά και στράφηκε στα εγχώρια, που οι τιμές τους αυξήθηκαν μόνο 14%... [...] Στη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου βοήθησε σημαντικά η εφαρμογή της μεθόδου του “clearing”. Οι εξαγωγές της Ελλάδας αποδεσμεύτηκαν από τις αγορές της Γαλλίας και της Αγγλίας και στράφηκαν σε χώρες με προβλήματα παρόμοια με τα ελληνικά, δηλαδή προς την Αυστρία, τη Γιουγκοσλαβία, την Τσεχοσλοβακία, την Αργεντινή, την Περσία, τη Σουηδία, την Ουγγαρία, την Αλβανία και τη Γερμανία. Τέλος, η κυβέρνηση αύξησε τα τέλη επί των εισαγωγών έως 200%, σε ορισμένες περιπτώσεις, τέθηκαν ποσοτικοί περιορισμοί στις εισαγωγές κι έτσι αυτές μειώθηκαν μέχρι 60% ως προς το ποσοστό των εισαγωγών σε σχέση με το 1931.

(«Ο ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ 1928-1932», Θάνος Κονδύλης)

⁴ Πληθωρικό χρήμα: Το χρήμα που έχει χάσει την αξία που αντιπροσώπευε αρχικά.

⁵ Κανόνας χρυσού: Κανόνας σύμφωνα με τον οποίο κάθε χαρτονόμισμα μπορούσε ελεύθερα να ανταλλάξει με το ισοδύναμο της αξίας του σε χρυσό, γεγονός που ευνοούσε τη συνεχή νομισματική σταθερότητα, λόγω της αντιστοιχίας των νομισμάτων σε μία σταθερή τιμή χρυσού. Η εγκατάλειψή του σήμαινε την αναγκαστική κυκλοφορία του χαρτονομίσματος, στο πλαίσιο της οποίας η αξία του νομίσματος ελέγχεται από την κεντρική τράπεζα της χώρας.

⁶ χρεολύσιο: ισόποση δόση που καταβάλλεται προς τμηματική εξόφληση δανείου.

⁷ χρεοστάσιο: αναστολή πληρωμής χρεών

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τα παραθέματα που ακολουθούν και τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε τους παράγοντες που επηρέασαν την πορεία του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα ως και τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα.

(Μονάδες 25)

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ως την αρχή του 20^{ου} αιώνα οι σοσιαλιστικές ιδέες είχαν πολύ μικρή απήχηση στην Ελλάδα, άλλωστε για μια χώρα με οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά αρκετά διαφορετικά από εκείνα των βιομηχανικών κοινωνιών της Δυτικής Ευρώπης και της Βορείου Αμερικής. Η εμβρυακή κατάσταση της εργατικής τάξης, η μετανάστευση ως ανακουφιστική διέξοδος των οικονομικά ασθενέστερων, η κυριαρχία της Μεγάλης Ιδέας, ο πελατειακός χαρακτήρας των ελληνικών κομμάτων, ο οποίος διασπούσε τις ταξικές δομές και δεν επέτρεπε να αναπτυχθεί αντίστοιχη συνείδηση είναι λόγοι που εμπόδισαν τη διείσδυση σοσιαλιστικών ιδεών.

(Απόσπασμα διαδικτυακού κειμένου από τον ιστορικό κόμβου του ΙΜΕ http://www.ime.gr/chronos/13/gr/domestic_policy/people/07.html)

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η πρώτη και εντελώς απαραίτητη προϋπόθεση ήταν αναμφίβολα η εμφάνιση στο κοινωνικό προσκήνιο της μισθωτής εργασίας. Δεν μπορεί να υπάρξει εργατικό κίνημα, και πολύ περισσότερο η θεσμική του έκφραση, οι συνδικαλιστικές δηλαδή οργανώσεις⁸, χωρίς την ταυτόχρονη ύπαρξη τους μισθωτής εργασίας. Στην Ελλάδα, η μισθωτή εργασία εμφανίστηκε αρχικά στον αγροτικό χώρο, κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα. Αγρότες των ορεινών χωριών εργαζόνταν ως εργάτες γης στις δυναμικές και εκχρηματισμένες σταφιδοκαλλιέργειες της βόρειας Πελοποννήσου. Εργάζονταν περιστασιακά, ορισμένους μήνες το χρόνο, ώστε να καλύψουν τον ετήσιο οικογενειακό τους προϋπολογισμό. [...]

(Χάρης Αθανασιάδης Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, «Τρεις πτυχές του ελληνικού εργατικού κινήματος», Αθήνα Καλοκαίρι 2008)

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Μια μέρα ήρθε στη ταβέρνα ένας μεσόκοπος Οβραίος⁹ καμπούρης, φτωχομούρης τσιφούτης και κάθισε στο τραπέζι τους και τον κέρασαν, τον ξανακέρασαν, ήρθε στο κέφι και ήθελε να του πει ένα σπουδαίο παραμύθι, όπως έλεγε.

- Λέγε, μωρέ τσιφούτη, και μας έβγαλες την πίστη! έκαμε ο Δράκος και του γέμισε την κούπα κρασί. Πιες να κατεβάσει η κούτρα σου.

Άδειασε την κούπα ο τσιφούτης, πήρε φόρα.

⁸ Συνδικαλιστικές οργανώσεις: Ομαδικές και οργανωμένες κινήσεις των εργαζομένων για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους.

⁹ Οβραίος: Εβραίος

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Α' ΦΑΣΗ

E_3.Ιλ3Α(ε)

- «Κόκκινη κλωστή δεμένη, στην ανέμη τυλιμένη, καλησπέρα σας!»

Μιά φορά κι έναν καιρό, μακριά, καταβορρά, μέσα στα χιόνια, ήταν μια χώρα που χρόνια μπορούσες να περπατάς και να μη φτάσεις στην άκρη της· την έλεγαν, την έχετε ακουστά, Ρουσία¹⁰. Εκεί τον καιρό εκείνο, χίλιοι δούλευαν, δέκα χιλιάδες δούλευαν, για να φάει ένας¹¹· οι χίλιοι κι οι δέκα χιλιάδες πεινούσαν και τους έλεγαν μουζίκους¹² και τον ένα τον έλεγαν άρχοντα. Κάθονταν μερόνυχτα ομπρός στο αναμμένο τζάκι οι αρχόντοι κι έπιναν ένα δυνατό άσπρο κρασί που το 'λεγαν βότκα· έπιναν, έρχονταν στο κέφι, έπιαναν τις καραμπίνες, έστηναν γραμμή τους μουζίκους και μάθαιναν απάνω τους σκοποβολή.

- Κι οι μουζικοί; τι έκαναν οι μουζικοί; φώναξε ο Δράκος χτυπώντας το γρόθο του στο τραπέζι. Οι χίλιοι, οι δέκα χιλιάδες; Να, έτσι να φουσούσαν, θα τον έριχναν τον ένα· να, έτσι να 'φτυναν, θα τον έπνιγαν. Τι παραμύθια είναι αυτά που μας λες; Φουσούσε κι έφτυνε ο Δράκος και χτυπούσε το γρόθο του στο τραπέζι.

- Όχι, παλικάρι μου, αποκρίθηκε ο Οβραίος, δε φουσούσαν, δεν έφτυναν· έτρεμαν. Πάππου προς πάππου είχαν κληρονομήσει, βλέπεις, την τρομάρα· ευτύς ως γεννιόνταν άρχιζε η τρομάρα και δεν έπαυε παρά μονάχα όταν έρχονταν ο Χάρος. Γι' αυτό την τρομάρα αυτή την έλεγαν ζωή. Μα μια μέρα ήρθε ένας άνθρωπος, ένας ανθρωπάκος¹³, μ' ένα κασκετάκι¹⁴ εργατικό, με μια μπλούζα εργατική, με λοξά μάτια, κι άρχισε να χτυπάει τις πόρτες στα ζητιάνος, να μπαίνει στα χαμώγια, να μιλάει στους μουζίκους. Τι τους έλεγε; τίποτα το ζαφνικό πράματα που τα 'ξεραν όλοι, μα τα 'χαν ξεχάσει: πως δηλαδή είναι άνθρωποι, πως έχουν ψυχή και πως πεινούν. Και πως υπάρχει ένα πράμα που το λένε λευτεριά, κι ένα άλλο που το λένε δικαιοσύνη, κι ένα άλλο που το λένε...

Χαμήλωσε τη φωνή του ο τσιφούτης, να μην τον ακούσει ο ταβερνιάρης που είχε στήσει το αυτί του, ζαγριεμένος, κι αφουκράζονταν.

- Που το λένε; έκαμαν οι σύντροφοι και ζύγωσαν τα κεφάλια τους στο στόμα του Οβραίου.

- Επανάσταση, αποκρίθηκε αυτός σιγά και ζάρωσε τρομαγμένος· - είχε νιώσει από πάνω του τη χερούκλα του ταβερνιάρη.

- Τσιφούτη, μπολσεβίκο¹⁵, έξω! Έξω!

Τον άρπαξε από το σβέρκο, και πριν προφτάσουν οι σύντροφοι να μπουνε στη μέση, τον πέταξε στο δρόμο.

¹⁰ Ρουσία: Ρωσία

¹¹ ένας: εννοεί τον μονάρχη της Ρωσίας, τον Τσάρο

¹² Μουζικοί: Οι κάτοικοι της τσαρικής Ρωσίας, κυρίως οι εξαθλιωμένοι αγρότες, εργάτες της τσαρικής περιόδου

¹³ ένας ανθρωπάκος: Εννοεί τον Λένιν, ηγέτη της Ρωσικής επανάστασης, ο οποίος με τη βοήθεια της αγροτικής και κυρίως της εργατικής τάξης με μια μαζική εξέγερση, μετά την ανατροπή της απολυταρχίας του Τσάρου, κατέλαβαν την εξουσία. Έτσι για πρώτη φορά άνοιξε ο δρόμος για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού και συνενώθηκε η επαναστατική κοσμοθεωρία με το εργατικό κίνημα, αφηνίζοντας ταξικά τις συνειδήσεις των μεσαίων και κατώτερων στρωμάτων.

¹⁴ κασκετάκι: καπελάκι

¹⁵ μπολσεβίκος: σοσιαλιστής, κομμουνιστής επαναστάτης

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Ι.3Α(ε)

Τινάχτηκε ο Δρακός· άξαφνα μια φωνή σηκώθηκε μέσα του: «Άτιμος, άδικος είναι ο κόσμος, χρέος έχεις να τον σώσεις!» «Εγώ, ο μεθύστακας, η μαλλιαρή αρκούδα, ο ψεύτης, ο κλέφτης, ο φονιάς;» «Εσύ! Εσύ! Σήκω απάνω!»

Σηκώθηκε απάνω.

- Έρχομαι μαζί σου, φώναξε ο Δράκος στον Οβραίο, και πετάχτηκε έξω.

*(Νίκος Καζαντζάκης, Οι Αδερφοφάδες, σελ. 230-231,
εκδόσεις Καζαντζάκη, Έθνος)*

Σημείωση: Στα ιστορικά παραθέματα διατηρήθηκε η ορθογραφία των πρωτοτύπων κειμένων.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017